

DOLENJSKI GOZDAR

glasilo delavcev
gozdnega gospodarstva
novo mesto

letnik XXI.

november 1984

številka 10

Zakon o gozdovih

Na sejah zbora združenega dela, zbora občin in družbenopolitičnega zbora skupščine SR Slovenije bo 24. oktobra na sporedu tudi predlog zakona o gozdovih. Po dolgotrajnih pripravah osnutka so v predlogu nekatera pomembna vprašanja sistemske ureditve gospodarjenja z gozdovi rešena drugače. Spremembe so v vsebini dela območnih in republiške skupnosti, v razmejitvi med planskimi akti in gozdnogospodarskimi načrti, pri zagotavljanju sredstev in še posebej pri financiranju nekaterih dejavnosti posebnega družbenega pomena na kraškem območju in pri ugotavljanju dela dohodka, ki je rezultat izjemnih naravnih in drugih razmer.

TEMELJNA NAČELA NESPREMENJENA

Po dolgotrajnih pripravah je skupščina SR Slovenije obravnavala osnutek zakona o gozdovih in ga sprejela pred dvema letoma, 28. septembra 1982. Na osnutek in na delovno gradivo za predlog zakona o gozdovih so bile ponovno dane številne, med seboj tudi nasprotne pripombe.

Temeljna načela iz prejšnjega zakona ostajajo veljavna tudi po novem predlogu. Gozdovi so zaradi svojih splošno koristnih funkcij splošnega družbenega pomena. Zakon o gozdovih zajema vse gozdove SR Slovenije, razen tistih, za katere veljajo predpisi zakona o ljudski obrambi. Zajeti so tudi gozdovi, ki so nastali po zaraščanju kmetijskih površin, pa čeprav v katastru še niso vpisani kot gozdovi. Z gozdovi se mora gospodariti tako, da je zagotovljena trajnost in krepitev njihovih funkcij. Gozdnogospodarska območja zajemajo vse gozdove ne glede na lastništvo. Z gozdovi gospodarijo gozdnogospodarske organizacije po načrtih, ki so usklajeni z gozdnogospodarskimi načrti. Ob gozdnih gospodarstvih skrbijo za njihov razvoj še sis za gozdarstvo, občine in republika. Z gozdovi se gospodari skupno ne glede na lastništvo.

Za izenačevanje ekonomskega položaja temeljnih organizacij združenega dela, ki morajo v družbenih gozdovih pridobivati vse gozdne sortimente ne glede na njihovo

vrednost in stroške pridobivanja, je pomembno določilo zakona, da so vsi gozdni sortimenti pridobljeni v družbenih gozdovih skupni proizvod vseh tozdov združenega dela in drugih specializiranih temeljnih organizacij, ki opravljajo posamezne faze pri gospodarjenju z družbenimi gozdovi v gozdnogospodarskem območju. Te temeljne organizacije pridobivajo dohodek kot delež pri skupnem prihodku, ustvarjenem s prodajo lesa ali storitev, ki je rezultat skupnega dela delavcev. S tem določilom zakona bo tudi sistemsko rešeno vprašanje tistih naših tozdov (Novo mesto, Črnomelj), ki imajo zaradi proizvodnje in prodaje drv manjši prihodek.

PROMET Z LESOM, BIOLOŠKA AMORTIZACIJA

Glede prometa z lesom velja tudi v bodoče, da so zanj pooblaščen gozdnogospodarske organizacije. Prost je le promet z lesom iz negozdnih površin, vendar le, če imajo zasebni prodajalci hlodovine in oblega

Ob tednu gozdov

Brez lesa bi morda šlo, ne pa brez gozdov

Gozd je naše največje in trajno naravno bogastvo. Trajno zato, ker se ob strokovnem gospodarjenju stalno obnavlja. Pri nas se zavedamo vsestranskega pomena gozda, zato z zakonskimi predpisi družba določa za gozdove takšno gospodarjenje, da bodo lahko trajno dajali največje donose in koristi.

Gozd je varuh strmih pobočij pred erozijo, varuje pred močnimi vetrovi in je zelena tovarna kisika. S svojimi večetažnimi zelenimi krošnjami in koreninami zadržuje, preceja in čisti padavine ter jih prepušča v izvire najboljše pitne vode. Gozd je blagodejni regulator klimatskih razmer in

tehničnega lesa potrdilo o njegovem izvoru, torej da ni bilo posekano v gozdu. Potrdilo izda gozdnogospodarska organizacija.

Denar za regeneracijo gozdov bo zagotovljen v ceni gozdnih sortimentov in se bo obračunaval iz celotnega pri- (Nadaljevanje na 104. str.)

zadovoljni smo lahko, da na Dolenjskem pokriva kar 54 odstotkov površine.

Gozdovi so napogrešljiv del naše vsakdanjosti, najprijetnejši del našega življenjskega okolja. Vse več ljudi zahaja vanje in si nabira novih življenjskih moči. Žal so med njimi tudi taki, ki gozdu škodujejo, proti čemer se moramo vsi boriti.

In ne nazadnje: vsestransko uporabna je tudi lesna surovina. Ta je bo splošnem pomanjkanju energije vse bolj iskana. Les je nepogrešljiv pri gradbeništvu ter opremljanju človeških bivališč, skratka: ob lesu, z lesom, na lesu in v lesu se pričinja, teče in konča človekovo življenje.

Da bi še posebej poudarili pomen gozdov, imamo v Sloveniji od 8. do 14. oktobra teden gozdov. Gozdno gospodarstvo Novo mesto bo v oktobru priredilo številna predavanja po šolah s filmi, »Človek in gozd«, »Gozd ni le drevo«, »Izbira poklicev v gozdarstvu«, »Gozdarska pešpot«, »Od Jadrana do Triglava« in »Čez tri gore, čez tri dole«. Vsi ti filmi prikazujejo gozd kot splošno pomembno dobro, ne le kot tovarno lesa, hkrati pa opozarjajo, kaj vse bi se zgodilo, če gozdov ne bi bilo. Skrbi dejstvo, da so dandanes gozdovi ogroženi. Ogroža jih civilizacija, predvsem pa človek sam, ker se premalo zaveda, da s tem spodrezuje korenine človeškemu življenju, sebi. Ne pozabimo, kaj trdijo ekologi: obstoj človeštva bi bil možen tudi brez lesa, ne pa brez gozdov.

TONE HOČEVAR, dipl. inž.

Izruvani lepotic v pragozdu. (Foto: J. P)

(Nadaljevanje s 103. str.)

hodka v višini najmanj 13 in največ 19 odstotkov od prodajne vrednosti lesa. Večji del tega denarja porabijo GG organizacije za varstvo, gojenje in urejanje gozdov na svojem območju, tri odstotke od vrednosti za skupni program melioracij in pogozdovanja v Sloveniji ter za sofinanciranje dejavnosti posebnega družbenega pomena na kraškem gozdnogospodarskem območju.

ZDRUŽEVANJE DENARJA

Temeljne organizacije združenega dela bodo ugotovljale v dohodku del dohodka, ki je rezultat dela v izjemno ugodnih naravnih pogojih. Ta dohodek se bo uporabljal za skladnejši razvoj temeljnih organizacij s slabšimi razmerami, za odpiranje z gozdnimi cestami in za nakup gozdov. Območne skupnosti pa bodo na podlagi samoupravnega sporazuma o temeljih plana združile del teh sredstev pri republiški skupnosti za odpiranje gozdov z gozdnimi cestami v Sloveniji. Za ceste bodo prispevali tudi uporabniki lesa.

NOVI 50. ČLEN

Nov je 50. člen zakona, ki določa, da mora gozdnogospodarska organizacija posekana ali podrta drevesa ali izdelane gozdne sortimente, ki jih lastnik gozda ni pravočasno pospravil in zaradi prepozne izdelave spravila ali prevoza propadajo, izdelati, spraviti in odpeljati na stroške lastnika ter jih prodati v skladu z zakonom.

ŠE VELIKO PRIPOMB

Pri pripravi osnutka in predloga zakona so sodelovali odbori oziroma komisije pri skupščini SRS, republiški upravni organi, gozdnogospodarske organizacije, splošno združenje gozdarstva Slovenije, biotehniška fakulteta, sis za gozdarstvo Slovenije in drugi. Priprava osnutka in predloga je trajala dovolj dolgo, pa vendar je res, sodeč po številu pripomb, ki jih je bil deležen še zadnji ponovno predelani predlog, da zakon še ne bo zadovoljil vseh zainteresiranih, čeprav je gotovo, da so v predlogu ohranjena in še natančneje opredeljena načela, na osnovi katerih je možno gospodariti z gozdovi tako, da nam bodo trajno dajali vse več

posrednih in neposrednih koristi. Verjetno pa je najtehtnejša pripomba gozdarjev — ekologov, ki smatrajo, da bi zakon s svojimi določbami moral reagirati na zaskrbljujoči pojav hiranja in umiranja gozdov zaradi onesnaženosti zraka.

Opomba:

Malo pred izidom te številke Dolenjskega gozdarja je bilo objavljeno, da je obravnavanje predloga zakona, ki je bilo predvideno za 24. oktobra, zaradi številnih pripomb odloženo za kasnejši čas.

DOLENJSKI GOZDAR

GG Novo mesto in Novoles še tesneje povezana

Podpisan je samoupravni sporazum o dolgoročnem poslovno-tehničnem sodelovanju z Novolesom

Ob podpisu v Dolenjskih Toplicah je 28. septembra direktor GG inž. Jože Petrič povedal, kaj menijo o sporazumu gozdarji.

»Centralni delavski svet je sprejel sporazum o dolgoročnem poslovno-tehničnem sodelovanju med Novolesom in Gozdnim gospodarstvom na seji 15. avgusta, potem ko so o osnutku sporazuma temeljito razpravljali vsi delavski sveti v desetih TO in DSSS.

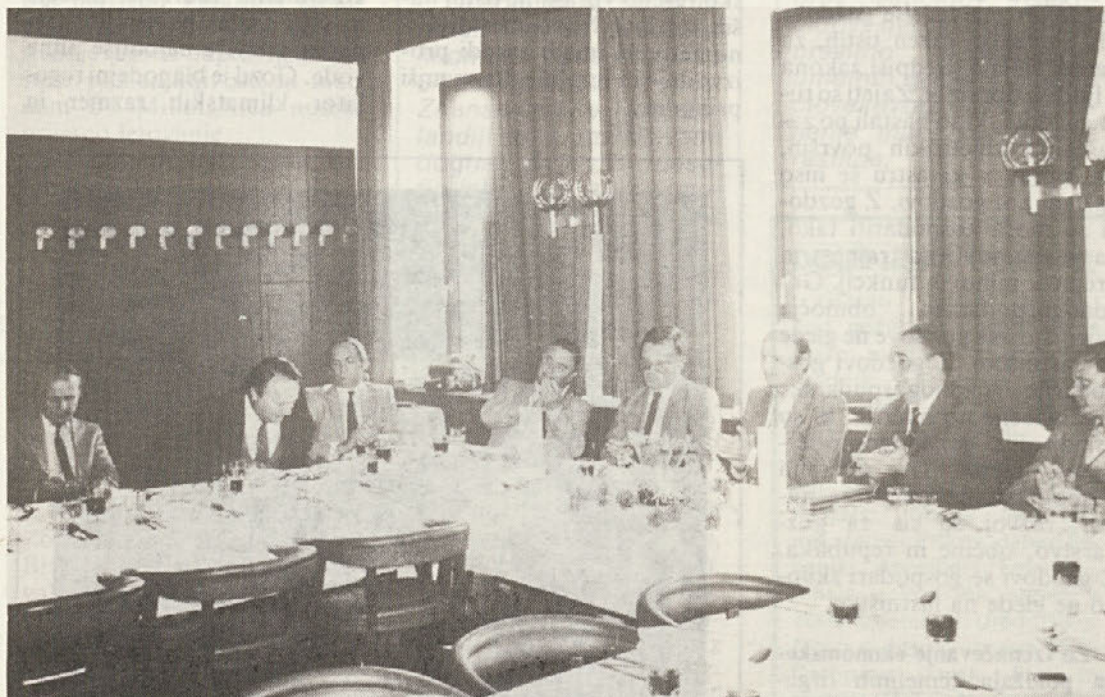
Ne bom pretiraval, če rečem, da je ta sporazum samo uzakonitev tistih pristnih dobrih odnosov, ki so se med našima delovnima organizacijama spletali že vrsto let. Z drugimi besedami to pomeni, da smo prelili na papir tisto, kar se je v življenju že dlje časa dogajalo. Tako smo uresničili sklepe problemske konference komunistov gozdarjev in lesarjev, ki jo je organiziral CK ZKS ja-

nuarja lani in ki je imela namen, da pospeši prizadevanja za tesnejšo povezavo med gozdarstvom, lesarstvom in papirno industrijo. In čeprav v našem sporazumu le ni vse zapisano, kot to določa zakon o združenem delu, ga bomo še vedno lahko izpilili in dopolnili. Gledano po tej plati, je naš sporazum zelo solidna osnova za nadaljnje poglobljeno in pristnejše sodelovanje med obema delovnima organizacijama. Zakaj bi stvari zapletali, boljše je, da jih napišemo tako, da bodo slehernemu delavcu Novolesa in Gozdnega gospodarstva čimbolj razumljive. Teh pa ni malo, saj v Novolesu združuje svoje delo 2.950, v GG pa 770, skupaj 3.720 delavcev. To pa je za novomeško občino in za regijo kar precej, zlasti še, če vemo, da ti delavci iz domače dragocene surovine delajo pohištvo in stole, jih izvažajo ter tako ustvarjajo ve-

liko neto devizne prihodke. Kaj pa danes pomeni izvoz in če bazira na domači surovini, ni potrebno poudarjati.

Dolenjski gozdarji pri GG Novo mesto gospodarimo z velikim naravnim bogastvom — gozdovi, ki pokrivajo 54% (t. j. 81.500 ha) površin na območju občin Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Trebnje in Grosuplje (v mislih imam samo novomeško ali dolenjsko gozdnogospodarsko območje). V naših gozdovih je 15 milij. m³ lesa, od tega 30% iglavcev in 70% listavcev, pri katerih je najbolj zastopana bukev. Smo torej v Sloveniji največji dobavitelji bukovine, Novoles pa največji predelovalec. Prav gotovo je to eden od razlogov obeh podjetij za čim tesnejše poslovno sodelovanje.

Naši gozdovi priraščajo letno 445.000 m³ lesa, kar pomeni 5,46 m³/ha v povprečju. Letni posek je, upoštevajoč kakovost gozdov (le-ta pa je slaba zlasti v ZS lastništva, ki predstavlja kar 2/3 površin) in

Podpis samoupravnega sporazuma z Novolesom (Foto: M. Bajt).

gozdnogojitvene cilje, načrtovan v višini 305.000 m³ lesa, kar pomeni, da sekamo samo 70% prirastka. Struktura poseka je neugodna, saj predstavlja delež manjvrednega lesa okrog 40% predvidenega obsega (drva, les za plošče itd.). To seveda narekuje povečana biološka vlaganja in pospešeno gradnjo gozdnih kamionskih cest ter traktorov vlak za spravilo lesa. Sredstva za tak vlaganja pa je možno zbrati le v tesnem sodelovanju s predelovalci lesa. Več vlaganj v gozdove pa pomeni več boljše lesa.

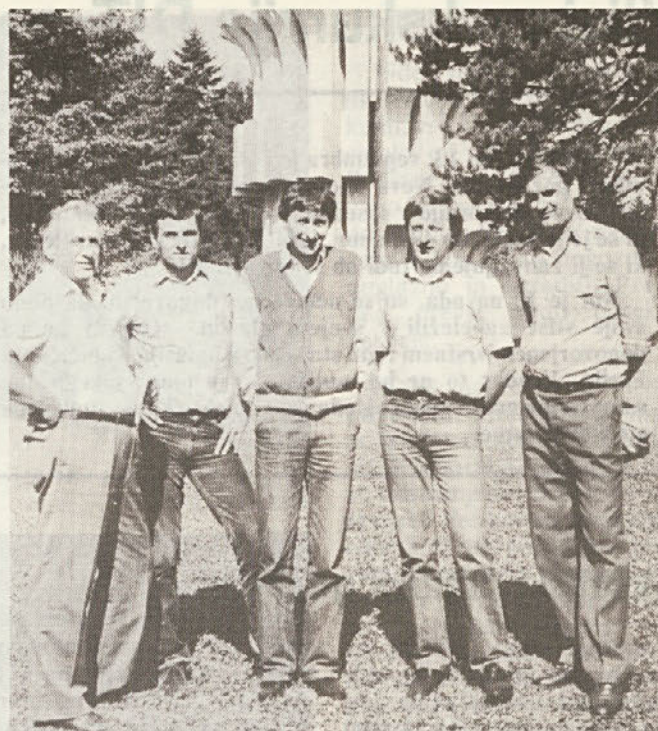
Po srednjeročnem planu dajemo letno na trg 208.000 m³ lesa listavcev in iglavcev. Od teh količin dobiva Novoles okrog eno četrtino, po vrednosti pa je to še veliko več, saj dobi le hlodovino za žago in furnir. Zato smo gozdarji močno zainteresirani, da se naša bukovina čim bolj oplemeniti, zlasti še, če se predela v stol ali gugalnik in se izvozi, denimo, na ameriško tržišče. Na ta način se ustvarja večji skupni prihodek, od katerega bosta oba partnerja imela večji kos kruha. Kako deliti skupni prihodek in dohodek, pa obravnava ravno samoupravni sporazum, ki ga podpisujemo.

Sporazum sloni na medsebojnem zaupanju, ki je bilo v

preteklosti že večkrat izkazano.

S podpisom samoupravnega sporazuma o poslovno-tehničnem sodelovanju med obema delovnimi organizacijama se bodo odnosi še izboljšali in prepričan sem, da bo življenje to potrdilo.

Janez Bajuk, predsednik kolegijskega poslovnega organa Novolesa, je v svojem nagovoru poudaril, da podpis sporazuma naj ne bi bil zgolj gola formalnost, ampak naj bi predstavljal trden temelj zgledeh odnosov, ki so se med GG in Novolesom stakale že v preteklosti. »Novoles je na pragu 40-letnice razvoja in vseskozi je sodeloval z GG Novo mesto,« je poudaril Bajuk. »Na stotisoče kubikov lesa je šlo od spravila pa tja do njegove predelave v lične gugalnike, pohištvo in drugo. S ponosom se torej lahko oziramo na preteklost, ki je bila v znamenju tesnega sodelovanja. Če tega ne bi bilo, bi bil najbrž tudi razvoj dolenske regije drugačen, slabši. Dati moramo torej priznanje vsem, ki so načrtovali pot, ki je rodila obilne sadove. Od bodočnosti si oboje še boljše rezultate, ki jih od nas pričakuje tako ožja kot tudi širša domovina.«

V tozdih gozdarstva Črnomelj in Črmošnjice dela že dolga leta veliko delavcev iz Bosne. Dobri delavci so in lepo se razumejo z našimi gozdarji. Že kar ustaljena navada pa je, da vodja obrata z revirnimi gozdarji obiščejo v Bosni svoje delavce, kar so ti na obisku ali dopustu doma. Gornja slika je iz septembra 1983, ko so bili na obisku v Bosni v Kozarcu vodja tozda Črmošnjice Janez Šebenik, revirna gozdarja Puh in Šmuk ter inženir Ivan Plut. Na svoj dom jih je povabil Hasan Hodžič, obiskali pa so tudi druge delavce, ki so bili takrat na dopustu pri svojih družinah. Med drugim so si ogledali spomenik žrtvam NOB na Kozari (Foto: A. Puh).

GOZDNOGOJITVENA DELA OPRAVLJENA, DO KONCA SEPTEMBRA 1984

		pogozdovan.	nega	redčenje	
		Os. p. Sp, NS	MI, Gš, NS	I. II. poveč.	skupaj
01	TOZD	plan	16.65	149.06	245.00 410.71
	NOVO MESTO	real.	7.61	72.31	157.90 237.82
		%	45.70	48.50	64.40 57.90
02	TOZD	plan	9.22	82.07	286.33 377.62
	STRAŽA	real.	5.12	71.84	124.88 201.84
		%	55.50	87.50	43.60 53.40
03	TOZD	plan	25.50	109.00	53,50 188.00
	PODTURN	real.	16.87	76.30	13.60 106.77
		%	66.20	70.00	25.40 56.80
04	TOZD	plan	14.50	72.50	112.50 199.50
	ČRMOŠNJICE	real.	7.70	19.00	35.20 61.90
		%	53.10	26.20	31.30 31.00
05	TOZD	plan	28.10	211.55	272.69 512.34
	ČRNO MELJ	real.	10.36	207.30	186.30 403.96
		%	36.90	97.90	68.30 78.80
13	TOK	plan	2.20	31.10	32.00 65.30
	TREBNJE—SLP	real.	0.00	10.80	33.80 44.60
		%	0.00	34.70	105.60 68.30
	SKUPAJ — SLP	plan	96,17	655.28	1.002.02 1.753.47
		real.	47.66	457.55	551.68 1.056.89
		%	49.60	69.80	55.10 60.30
11	TOK	plan	37.30	222.00	206.20 465.50
	NOVO MESTO	real.	15.94	143.66	101.79 261.39
		%	42.70	64.70	49.40 56.10
12	TOK	plan	41.20	130.30	153.50 325.00
	ČRNO MELJ	real.	16.35	80.16	35.66 132.17
		%	39.70	61.50	23.20 40.70
13	TOK	plan	5.90	121.05	76.00 202.95
		real.	0.00	39.60	51.66 91.26
		%	0.00	32.70	67.90 44.90
	SKUPAJ — ZS	plan	84.40	473.35	435.70 993.45
		real.	32.29	263.42	189.11 484.82
		%	38.30	55.60	43.40 48.80
	SKUPAJ GG	plan	180.57	1.128.63	1.437.72 2.746.92
	NOVO MESTO	real.	79.95	720.97	740.79 1.541.71
		%	44.30	63.90	51.50 56.10

PROIZVODNJA IN ODKUP LESA DO KONCA SEPTEMBRA 1984 SAMO ZA DVA ODSOTKA ZAOSTANKA!

		iglavcev		tehn. list.		prost. les		skupaj
		goli						
TOZD	načrtovano m ³	3.443	8.038	4.478	5.779	21.738		
NOVO MESTO	doseženo m ³	3.177	4.903	4.189	4.019	16.288		
	%	92	61	94	70	75		
TOZD	načrtovano m ³	9.692	9.115	3.620	4.815	27.242		
STRAŽA	doseženo m ³	10.091	6.622	2.739	2.117	21.569		
	%	104	73	76	44	79		
TOZD	načrtovano m ³	22.187	6.273	3.057	3.674	35.191		
PODTURN	doseženo m ³	20.411	3.566	3.836	1.842	29.655		
	%	92	57	125	50	84		
TOZD	načrtovano m ³	9.762	9.924	4.825	2.464	26.975		
ČRMOŠNJICE	doseženo m ³	8.480	5.662	4.649	2.008	20.799		
	%	87	57	96	81	77		
TOZD	načrtovano m ³	4.887	5.477	6.767	4.727	21.858		
ČRNO MELJ	doseženo m ³	3.924	4.425	2.887	4.847	16.083		
	%	80	81	43	103	74		
TOK	načrtovano m ³	500	342	675	314	1.831		
TREBNJE	doseženo m ³	779	237	407	273	1.696		
družbeni	%	156	69	60	87	93		
SKUPAJ	načrtovano m ³	50.471	39.169	23.422	21.773	134.835		
DRUŽBENI	doseženo m ³	46.862	25.415	18.707	15.106	106.090		
GOZD.	%	93	65	80	69	79		
TOK	načrtovano m ³	7.950	13.730	5.630	8.890	36.200		
NOVO MESTO	doseženo m ³	6.166	8.309	4.214	5.509	24.198		
	%	78	61	75	62	69		
TOK	načrtovano m ³	1.035	15.235	5.890	1.130	23.290		
ČRNO MELJ	doseženo m ³	993	8.450	2.547	896	12.886		
	%	96	55	43	79	55		
TOK	načrtovano m ³	1.900	3.900	1.500	3.100	10.400		
TREBNJE	doseženo m ³	2.085	2.840	—	1.367	6.292		
	%	110	73	—	44	61		
SKUPAJ	načrtovano m ³	10.885	32.865	13.020	13.120	69.890		
ZASEBNI	doseženo m ³	9.244	19.599	6.761	7.772	43.376		
GOZD.	%	85	60	52	59	62		
SKUPAJ GG	načrtovano m ³	61.356	72.034	36.442	34.893	204.725		
	doseženo m ³	56.106	45.014	25.468	22.878	149.466		
	%	91	62	70	66	73		

V dneh 10. do 13. septembra je Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva Novo mesto priredilo za svoje člane strokovno ekskurzijo v sosednjo Avstrijo. Vodja ekskurzije, ki se je udeležilo 43 članov, je bila dr. Horvat-Maroltova, ki se ji zahvaljujemo tudi ob tej priložnosti.

Kot je že navada, so se udeleženci dogovorili, da bodo svoje vtise zabeležili v svojem glasilu. Čeprav ne po dogovorjenem vrstnem redu sta se prva oglasila Klančičar in Ferlin. Vendar to ne bo motilo, saj je opis vsakega dne samostojna enota glede ogledanega objekta kakor tudi glede strokovne teme.

ZA UVOD

Avstrijski državni gozdovi

Avstrija ima 3.700.000 ha gozdov, kar predstavlja 44% celotne državne površine. Velika večina gozdov je v zasebni lasti, državnih gozdov je le 15 odstotkov. Med zasebnimi gozdovi podobno kot v Sloveniji prevladujejo drobnoposestniški gozdovi, ki predstavljajo 2/3 površine, 1/3 pa odpade na večja gozdna posestva, ki imajo po 200 in več hektarov gozdov. Državni gozdovi se razprostirajo predvsem v višjih alpskih predelih, kjer je kar 80% vseh državnih gozdov, le 20% gozdov je v nižjih predelih. Državni gozdovi se razprostirajo od 140 do 2100 m visoko, povprečna nadmorska višina pa dosega 1000 m.

Največji kompleksi državnih gozdov ležijo v predelu Salzburga, Tirolske, severne Štajerske in Dunajskega gozda.

Avstrija je dežela iglastih gozdov. V državnih gozdovih prevladujejo smrekova, smrekovo-jelova in smrekovo-jelova-bukova rastišča. Med drevesnimi vrstami močno prevladuje smreka (65%), jelke je samo 5%. Listavcev je slaba četrtina, največji pa je delež bukve (19%). Delež listavcev je nekoliko večji kot v zasebnih gozdovih. Gozdovi so pretežno mlajši in srednjedobni, primanjkuje starejših gozdov. Povprečna starost državnih gozdov je 70 let.

Med državnimi gozdovi je le 60% gospodarskih gozdov, 40% pa zavzemajo varovalni gozdovi v visokih legah. Lesna zaloga agospodarskih gozdov je dokaj velika (295 m³/ha), povprečna zaloga vseh gozdov znaša 280 m³/ha. Ta je višja kot v zasebnih gozdovih, ven-

dar imajo državni gozdovi manjši prirastek. Ta znaša 5,0 m³/ha. Prirastek je manjši predvsem zaradi večjega deleža gozdov v višjih legah, pa tudi zaradi večje starosti gozdov.

Letni posek znaša 3,7 m³/ha, kar predstavlja okrog 3/4 celotnega prirastka. Zanimiva je struktura poseka. Kar 80% lesa napade iz glavnih donosov (končnih posekov), le 20%

predstavljajo vmesni donosi (redčenja).

Velike motnje pri gospodarjenju povzročajo snegolomi, vetrolomi, kalamitete za lubnikov, škode po divjadi, lupljenje, sušenje jelke, v zadnjem času pa tudi imisijske škode. Vse to predstavlja kar 25% celotnega etata.

Avstrijski državni gozdarji gospodarijo tudi z divjadjo in se trudijo vzdrževati divjad v zdravem sorazmerju z gozdo-

vi. Stalež jelenjadi v državnih gozdovih je nekaj več kot 3 jeleni/100 ha, odstrelijo pa enega na 100 ha, stalež srnjadi 5 na 100 ha, odstrel 1 na 100 ha. Okrog 80% lovnogojitvene površine dajejo v najem, na 20% površine pa lovijo sami.

Poleg poudarjenih proizvodnih in varovalnih funkcij imajo avstrijski državni gozdovi tudi pomembne socialne funkcije, predvsem v alpskih predelih. Odprti so vsem obiskovalcem in so temu primerno tudi urejeni.

FRANC FERLIN, dipl. inž.

2. dan ekskurzije — 11. september 1984 (Melk)

Program drugega dneva je zajemal ogled gozdov in gospodarjenja v velikoposestniških gozdovih samostana »Melk« ob Donavi in na habsburško-lotrinskem posestvu v Persenbeugu.

Po srečanju s predstavki gozdnega obrata v Melku in predstavnikom samostana smo si najprej ogledali impozantni samostan nad Donavo, v čigar lasti je tudi okrog 1000 ha gozdov. Izpred samostana se

nam je nudil čudovit razgled na Donovo s hidrocentralo v Melku, katere izgradnja je trajala 120 ha logov, nadaljnjih 80 ha pa je v nevarnosti zaradi spremembe ravni talne vode. Velik del tega bi lahko obvarovali z drugačno gradnjo.

Nato smo si ogledali samostanske gozdove v revirju Hiesberg, ki leži na gričevnati pokrajini ob Donavi. Matična podlaga je iz starejših kamenin (granit, gnajs, peščenjak), po naravi pa je to področje listnatih gozdov. Sedanje stanje je ravno obratno, saj je 77% iglavcev in le 23% listavcev. Revir ima kar 80 m gozdnih cest na hektar.

Za razvoj in gospodarjenje v revirju Hiesberg je odločilna katastrofalna kalamiteta lubadarja v letih 1946 — 1949, ki je zajela okrog 550 ha gozdov in je povzročila skoraj popoln propad takratnih monokultur smreke. Posledice zdravijo še danes z velikopovršinskimi premenami teh sestojev, ki so jih izpopolnile pionirske drevesne vrste. Pogozdujejo spet s smreko, duglazijo, macesnom in borom, večji delež listavcev pa naj bi prišel po naravni poti. Da bi nadoknadili zamujeno in na cenen način obvladali nego velikih posajenih površin, se zatekajo h kočljivim metodam nege. Vse posajene površine škropijo s herbicidi, tako da stroške nege znižajo na najnižjo mero. V vsem revirju tako opravijo vso nego samo 4 delavke.

Pojavljajo se tudi škode po imisijah (sušenje smreke in bukve v robnem območju) in škode po divjadi. Ugotovljeno je trideset srnjadi na 100 ha, odstrelijo pa jih dvanaest na 100 ha.

Popoldne smo si ogledali gozdove habsburško-lotrinskega posestva v Persenbeugu, ki obsega 14.000 ha gozdov in je največje gozdno posestvo v Avstriji. To so večinoma naravni gozdovi smreke-jelke-bukve z dokaj ugodnim razmerjem starostnih razredov, visokim prirastkom in zelo ugodnim naravnim pomlajevanjem (smreka, manj bukev). Letni prirastek znaša $7\text{ m}^3/\text{ha}$, le 20% je lesa iz redčenja. Obnova sestojev temelji na naravnem pomlajevanju, pomladitvene dobe trajajo okrog 20 let. Velike motnje pri gospodarjenju predstavlja sušenje jelke, ki je skoraj popolnoma izginila iz sestojev, sušita se tudi smreka in bukev.

Redčenje v smrekovih letvenjakih je večinoma shematično (linije) z redukcijo števila dreves za povečanje stabilnosti sestojev. Glede intenzitete redčenja so opozorili na Zieslerjev poskus v Dunajskem gozdu, ki kaže, da debelina vej pri smreki ni bistveno odvisna od intenzitete redčenja, zato je opravičljiva tudi močnejša intenziteta. Poskušajo tudi s selektivnim redčenjem, vendar je shematično redčenje veliko bolj enostavno.

V drogovnjakih izvajajo izbirno redčenje. Ogledali smo si tudi spravilo v drogovnjaku z manjšim zgibnim traktorjem wafuji, japonske izdelave. Ima samo 30 KM in je kljub temu razmeroma močan. Doseže učinek 2,5 do $5\text{ m}^3/\text{uro}$.

4. dan ekskurzije — 13. september

Ogled državnih gozdov

Zadnji, četrti dan naše ekskurzije (13. septembra) smo pričakovali s posebnim zanimanjem. Strokovni spremljevalec prejšnjega dne, dr. Lang, je namreč ob slovesu dr. Horvat-Maroltovi rekel: »Jutri pa greste v državne gozdove, kjer je gospodarjenje bolj pronaravno in bolj podobno vašemu.«

Kar pol ure pred dogovorjenim časom smo se z avtobusom zaustavili pred poslopjem, kjer je na tabli pisalo: Österreichische Bundesforste, Forstverwaltung-Friedburg. Bili smo torej pred gozdno upravo v tem kraju. Po že ugotovljenem redu so se nam najprej predstavili domači

Ekskurzija DIT-a v Avstrijo (diapozitivi) (Foto: F. Čibej).

Končni vtis je bil, da je gospodarjenje v teh gozdovih razmeroma vzorno, tehnika obnove in pomlajevanja pa dokaj podobna našim razmeram.

FRANC FERLIN, dipl. inž.

spremljevalci, nadgozdar dipl. inž. Mayer ter dva strokovnjaka enega od petih avstrijskih inšpekcijskih centrov, specialista za izkoriščanje in gojenje gozdov. Ker je bilo ves čas več govora o gojenju, sem si dr. Sallingerja zapomnil tudi po priimku.

Iz strokovnega gradiva, ki so nam ga dali, je bilo razvidno, da smo si problematiko na vseh petih točkah ogledali na področju gozdne uprave Kobernausserwald. Ti smrekovi — jelkovi — bukovi gozdovi na površini okoli 11.000 hektarov so bili do leta 1918 last Habsburžanov, potem številnih zasebnikov, od leta 1955 dalje pa so državni. V lesni zalogi 3,3 milij. m^3 je zastopanost drevesnih vrst v odstotkih naslednja: smreka 75, bukev 18, jelka 5, bor 2 in

ostalo 2. Letni posek znaša 83.000 m^3 . Zaposlenih imajo 40 sekačev. Geološka podlaga je pliocenski pesek z zakisano zgornjo plastjo tal. Letnih padavin je okoli 1100 mm.

Težišče dela gozdarjev je na gojenju gozdov, usklajeno z naravnimi danostmi. Pomembni sta dve negativni okoliščini.

Strnjeno, pregosto naravno pomlajevanje, predvsem smreke. Za umetno pogozdovanje ne porabijo na leto več kot 10.000 sadik.

Velik stalež divjadi. Posledice so olupljena debela na veliki površini gozda. Poškodovane je kar 18% celotne zaloge lesa ali 37% po številu drevev.

Gojenje zaradi s snegolomi poškodovanih sestojev

Videli smo slabše gozdove, ker so nam želeli pokazati poškodbe po snegu, ledu, vetru in divjadi.

Marca leta 1979 so imeli hudo snežno katastrofo v višinskem pasu 560 do 760 metrov. V decembru 1980 je spet zapadel mokri sneg. Posledica tega je 283.000 m^3 snegolomov v dveh letih.

1. ogledna točka

Videli smo dober hektar velik sestojev z zelo redkimi smrekami, vse, kar je po snegolomu ostalo od 35-letnega sestoja. Podrto in preveč poškodovano drevje so že izdelali in odstranili. Površino nameravajo v letu 1985 pogozditi z duglazijo in ograditi. Preostalo drevje bodo posekali kasneje.

Malo naprej smo videli podoben, toda precej manj poškodovan sestojev. Polomljeno, še uporabno drevje je bilo že odstranjeno. Sestojev bo tak še ostal. Presenetilo so nas množične, hude poškodbe debel zaradi drgnjenja jelenjadi. Posekano drevje so morali izdelati na zelo kratke, tudi dvometrske kose. Les je uporaben v glavnem le za celulozo. Na žalost bo tako, kot je videti, s tem poškodovanim drevjem tudi v bodoče.

2. ogledna točka

Plitva grapa. Po odstranitvi polomije so ozek pas ob poti lani pogozdili z duglazijo, ker naravno pomlajevanje ni zanesljivo. Sadike so bile zaščitene proti divjadi posamično, premazane z repelenti. Površina je bila zatravljena. Visoka trava naj bi zadrževala vlago in ščitila sadike pred sončno pripeko.

Obrnili smo se na desno stran ceste skozi smrekov sestojev, kjer je bilo zaradi snega polomljenih 15 odstotkov lesne zaloge. Zlasti ob robu je prišlo do zelo intenzivnega pomlajevanja smreke, tako da krtačasti podmladek že kar onemogoča spravilo. Predvidena je obhodnja 130 let. Trudijo se, da bi obdržali primešane redke bukve in jelke, ki so oporniki sestojev, saj preprečujejo snegolome.

V zvezi s pravilom in prevozom lesa smo izvedeli, da so do leta 1898 tod plavili, to se pravi spuščali les v nižje predele po vodnih drčah, do leta 1950 naprej pa prevažali les z gozdnimi železnicami. Sedaj seveda uporabljajo ista pravila in prevozna sredstva kot pri nas. Pogodbeno opravljajo spravilo lesa s svojimi traktorji tudi kmetje — zasebniki.

Na manjši jasi, nastali zaradi snegoloma, smo si ogledali nasad duglazije, ograjen z zelo elastično žično mrežo. Za stebre so uporabili tračnice ukinjene železnice. Takoj smo

(Nadaljevanje na 108. str.)

(Nadaljevanje s 107. str.)

opazili enak primer v zvezi z divjadjo kot pri nas. Znotraj ograje je obilje podmladka drevesnih in grmovnih vrst ter zelišč, zunaj ograje pa je vse popaseno.

3. ogledna točka

Med vožnjo k naslednji točki nas je del poti skozi gozdove spremljal naftovod. V tem predelu ležita v globini 1800 m nafta in plin, ki ju izkoriščajo. Ni slabo, smo si rekli, čeprav seveda to bogastvo izkoriščajo drugi, ne gozdarji.

Izstopili smo iz avtobusa pred 15 hektarjev velikim sestojem z redkimi smrekami in jelkami. Pred snežno kastrofo je bil ta 60-letni sestoj precej gost. Pri prvem snegolomu je bilo podrto na tej površini 1100 m³ lesa, pri drugem pa 3400 m³. Niso vedeli, kaj naj napravijo s preostalim drevjem. Odločili so se, naj ostane, obenem pa so praznino pogozdili z jelko. Za bukev in smreko računajo, da bo prišla sama. Najbrž bi mi tudi tako napravili, saj je bilo drevje stegneno in se bo nabiral kakovosten prirastek. Pri spravilni razdalji 25 m so znašali proizvodni stroški (sečnja, spravilo, prevoz, manipulacija in razne dajatve) 553 šilingov/m³. Les prodajajo po 735 šilingov/m³.

Za kurjavo tudi suhljad iglavcev

4. ogledna točka

Prepeljali so nas v 30-letni sestoj smreke, ki je tu avtohtona in raste na večjih površinah. Sestoj doslej ni bil negovan. Ljudje iz bližnjih naselij prihajajo sem in si sami napravljajo drva za kurjavo. Vsak se mora zgledati pri logarju za odkazilo. Posekati sme le sušice in podrtice. Zaradi izredne gostote drevja pa tu ni takih debelin kot v nasadih te starosti pri nas. Potem ko les spravijo k cesti, ga logar izmeri. Povprečna cena za taka drva je 50 do 80 šilingov za prostorni meter.

Na tem mestu smo govorili o gozdnem redu, povod za to pa so dali za naše pojme precej visoki panji.

Težave z nego zaradi visokega staleža divjadi

5. ogledna točka

Pokazali so nam večji sestoj naravnega, zelo gostega mlajšega smrekovega letvenjaka. V njem je stala mogočna smreka,

edina preostala od nekdanjega lepega sestoja. Pravkar so pričeli redčiti. Ostajajo le najlepše smrečice, razporejene na primerni razdalji. Vse ostalo so posekali in pustili. Ob podatku, da je 40 odstotkov osebkov na še gojeni površini poškodovanih zaradi divjadi, so z naše strani takoj padle pripombe, zakaj to delajo, saj bodo zaradi manjšega števila preostale smreke še bolj izpostavljene poškodbam zaradi drgnjenja kot prej v goščavi.

Pri zadnji točki so se imeli priložnost pošteno »odkašljati« tudi naši lovci. Padala so precej standardna vprašanja in odgovori (stalež divjadi, odstrel, kako je urejeno lovstvo).

Lovstvo je prepuščeno gozdarjem in pogodbenim lovcem. Zadnji morajo plačati na leto 8000 šilingov, da smejo potem loviti na površini 100 ha. Stalež divjadi je za naše pojme neverjetno visok. Zato ni čudno, da je kar 18 odstotkov vse lesne zaloge poškodovane zaradi divjadi. V teh gozdovih so ob srnjaku in jelenu doma tudi divji prašiči. Znani švicarski gozdarski strokovnjak dr. Leibundgut je o njih nekoč dejal: »Sprejaj orjejo zemljo, zadaj gnojijo, vmes pa gozdarjem veselje delajo.« Slišali smo tudi, da so do konca prejšnjega stoletja tu prebivali divji petelini. Toda »veliki ljubitelj lova in divjadi« nadvajvoda Ferdinand jih je sam v nekaj letih ustrelil 183.

Terenski ogled je bil s tem končan in avstrijski kolegi, ki so bili vsi že večkrat na strokovnem obisku v Sloveniji, so nas proti svojemu običaju povabili na kosilo v prijetno gostišče. Izmenjane so bile še zadnje nedokončane misli. Kakor prejšnje dni je tudi tu spet zmanjkalo časa za obisk kakega večjega kraja.

Zelo uspela strokovna ekskurzija

Naj mi bo kot zadnjemu poročevalcu dovoljeno napraviti tudi skromen zaključek. Po mnenju vseh je ekskurzija zelo uspela. Kljub slabemu vremenu, ki nas je vztrajno spremljalo, smo si ogledali vse predvidene objekte. Udeleženci ekskurzije so ves čas zelo zavzeto poslušali demonstratorje in pridno sodelovali v razpravah. Vsakokrat je bilo zelo veliko vprašanj in avstrijski kolegi so lahko vselej spoznali, da nam tematika ni tuja. Nismo torej delovali kot učenci, saj so od nas želeli izvedeti naše mnenje. Veliko zaslug za

visoko strokovnost ima tudi naša vodička dr. Sonja Horvat-Maroltova, ki je bila ne le odlična prevajalka, ampak tudi strokovna komentatorka. Najbolj pomembno pa se mi zdi to, da smo videli posledice škodljivih pojavov, s katerimi

se bomo v bodočnosti prav gotovo srečali tudi pri nas. Gre za posledice onesnaževanja ozračja in kislega dežja. To ni samo sušenje jelke, ampak umiranje gozdov.

SLAVKO KLANČIČAR,
dipl. inž.

25-letnica Službe družbenega knjigovodstva

Letos poteka 25 let, odkar je oktobra leta 1959 skupščina FLRJ sprejela zakon o družbenem knjigovodstvu. Začetki službe pa segajo še daleč nazaj v čas NOB, ko je bila ustanovljena družbena evidenca nad nastajajočim družbenim premoženjem. Ustanovitev SDK je najtesneje povezana z imeni naših voditeljev, Edvardom Kardeljem in Borisem Kidričem. Utemeljitelj službe je Edvard Kardelj, ki je idejno zasnoval službo, ji določil delokrog in dajal pobude za njeno izpolnjevanje in razvoj.

Plačilni promet, obveščanje, nadzor

Po ustreznih določilih je SDK samostojna in neodvisna pri svojem delu, po zakonu pa je skupna služba organizacij združenega dela in drugih uporabnikov družbenih sredstev. SDK se stalno prilagaja potrebam naše družbe in danes lahko njeno delo razdelimo na tri področja.

Od leta 1961 je službi zaupano opravljanje poslovne plačilnega prometa in vodenje žiro in drugih računov uporabnikov družbenih sredstev.

Druga pomembna dejavnost je informiranje delavcev o uspehih gospodarjenja s podatki in kazalci, da delavci rezultate svojega gospodarjenja primerjajo z uspehi sorodnih in drugih panog, da bi dobro obveščeni čim racionalneje razpolagali in upravljali z družbenimi sredstvi.

Tretje, tudi zelo pomembno področje, ki ga opravlja SDK, je nadzor nad zakonitostjo razpolaganja z družbenimi sredstvi, nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti ter finančna revizija.

Služba je organizirana po republikah in avtonomnih pokrajinah, znotraj njih pa po organizacijskih enotah z ekspoziturami. Praviloma ima vsaka občina v svojem sedežu organizacijsko enoto ali eks-

pozituro, kar je odvisno od razvitosti uporabnikov družbenih sredstev. Na našem območju delujejo podružnica SDK Novo mesto ter ekspozitura v Trebnjem, Črnomlju in Metliki, ki opravljajo plačilni promet za uporabnike družbenih sredstev občin Črnomelj, Metlika, Trebnje in Novo mesto.

Koristna obvestila

Nenadomestljivo je v delegatskem delu obveščevalno in razčlenjevalno delo, ki ga opravlja SDK. Novomeška podružnica izdaja obvestila (Bilten) s statističnimi podatki o gospodarjenju vsake tri mesece. Razčlenitve trimesečnih in zaključnih računov pa so na razpolago vsem delavcem, da so obveščeni tudi o gospodarjenju v drugih organizacijah v občini. O obveznosti takega obveščanja govori tudi zakon o združenem delu.

Ob vse bolj zaostrenih gospodarskih razmerah pa prihaja tudi do zatikanj in zamud pri medsebojni poravnavi računov med gospodarskimi organizacijami. Nekatere postavljajo zaradi različnih subjektivnih pa tudi objektivnih razlogov slabi plačniki, zato so toliko bolj koristni podatki o plačilni sposobnosti naših kupcev, s čimer se lahko izognemo neizterljivim dolgovom.

Delo SDK

Za nazornejši prikaz dela SDK v SR Sloveniji naj iz dolgega niza del, ki jih je opravila leta 1983, naštejemo samo nekatere:

— dala je 21343 obvestil in analiz,

— opravila 28089 inšpekcijskih pregledov in zajela 7492 zaključnih in 893 periodičnih obračunov,

— vložila 25648 prijav zoper uporabnike zaradi ugotovljenih nepravilnosti in nezakonitosti,

— zaradi nepravilnosti dala 46028 prijav proti odgovornim osebam,

— vodila 763595 žiro in drugih računov,

— preprečila v 337448 primerih izvršitev nezakonitih ali nepravilnih nalogov v vrednosti 75.491 milijonov dinarjev.

S tem pa, kot rečeno, še

zdaleč ni naštetu vse delo, ki ga je leta 1983 opravilo 23800 delavcev v 132 delovnih skupnostih SDK v Sloveniji.

Ob 25-letnici te pomembne družbene ustanove se čestitkam pridružujemo tudi delavci GG Novo mesto.

Spoznajmo delo službe družbenega knjigovodstva

Podatki o podružnici SDK Novo mesto

1) Podružnica opravlja dela za uporabnike štirih občin. V njej združuje delo 132 delavcev, organiziranih v treh ekspoziturah (Črnomelj, Metlika, Trebnje) in organizacijskih oddelkih analiz, kontrole in avtomatske obdelave podatkov v Novem mestu.

2) Delo podružnice leta 1983: — 1504 uporabniki imajo odprtih 3.700 partij žiro in drugih računov in 1.065 vplačilnih, zbirnih in predhodnih računov.

— Leta 1983 je bilo obdelanih 4.139.426 plačilnih nalogov v skupni vrednosti 273.521 milijonov din, od tega 48,8% med uporabniki naše regije.

— Gotovinski promet, zlasti poslovanje z bankovci, se je povečal za 24%. Še vedno ima regija bistveno večji odliv kot priliv gotovine. V vseh štirih občinah je gotovinski promet zavarovan tudi z dnevno-nočnimi trezorji.

3) Delež podružnice v SDK Slovenije je:

— po številu uporabnikov 5%,

— po plačilnem prometu 4,8%,

— po porabljenih sredstvih 4,1%,

kar je skladno z obsegom družbenega proizvoda doljenjskih očin v družbenem proizvodu Slovenije.

4) Najvažnejše razvojne naloge:

— slediti razvoju službe kot celote na področju kontrole, plačilnega prometa, informiranja in preventivnega delovanja,

— zagotoviti telekomunikacijski prenos podatkov v letu 1985,

— zagotoviti kadre za opravljanje materialno-finančne revizije poslovanja in ocenjevanja zaključnih računov in periodičnih obračunov,

— z novogradnjo zagotoviti ustrezne prostore v Novem mestu, Črnomlju, Trebnjem in

Metliki, kot jih že imajo drugi delavci SDK v Sloveniji. Z novogradnjo bo tudi zagotovljena varnost poslovanja s premoženjem, ki je službi zaupano v čuvanje.

— Izdelanih je bilo 59 analitsko-informativnih publikacij v 2.031 izvodih.

— Opravljenih je bilo 200 inšpekcijskih pregledov. Ugotovljene so bile nepravilnosti pri izkazovanju celotnega prihodka, obveznosti, izkazovanju izgub, inventuri in blagajniškem poslovanju.

— Republiški komisiji za investicije so bili posredovani trije investicijski programi, regionalni komisiji pa 112.

— Za gospodarske prestopke je bilo vloženih 37 prijav. Sodelovanje s temeljnim in javnim tožilstvom, družbenim pravobranilcem samoupravljanja, upravo javne varnosti, upravo za notranje zadeve in inšpekcijskimi službami je stalno in dobro.

Novi zakon o celotnem prihodku

Ker je bilo ugotovljeno, da je imel dosednji obračunski sistem vrsto pomanjkljivosti, med drugim je omogočal tudi nerealno izkazovanje dohodka in s tem večjo porabo, je bil v skladu z dokumenti dolgo-

ročnega programa stabilizacije potreben nov zakon, ki naj bi take možnosti preprečil. Novi zakon ne pomeni samo knjigovodsko-tehnične novosti, temveč tudi spremembo družbenoekonomskih odnosov. Doseženo naj bi bilo enotno in realno izkazovanje dohodka.

V novem zakonu so najbolj pomembne materialne določbe, po katerih se dohodek za razporeditev zmanjšuje za del t. i. inflacijskega prihodka, zaloge surovin in materiala pa ne bodo nič več bremenile proizvodnje po nabavnih, ampak po novih tržnih oziroma revaloriziranih cenah. Nadaljnja sprememba, ki bo nekaterim znatno zmanjšala dohodek, se nanaša na devizni dohodek. Devizni prihodek se bo vračunal v celotni prihodek le, če bodo devize menjane v dinarje (obvezna konverzija deviz). Novost v zakonu je tudi določba, da organizacija združenega dela nadomešča iz celotnega prihodka vso amortizacijo (ne samo minimalne) in ji zakon daje možnost nadomeščanja stvarne vrednosti porabljenih osnovnih sredstev.

Tudi obresti od kratkoročnih kreditov naj bi se v bodoče krile v breme materialnih stroškov in so torej izključene iz dohodka.

Bolj realne in pregledne bilance

Hkrati s spremembami zakona o celotnem prihodku bo treba spremeniti in dopolniti tudi nekatere knjigovodske predpise, kot so na primer uredbe o kontnih planih in bilancah. Za te že dlje časa ugotavljajo, da so preobsežne, nepregledne in malo uporabne. Razmisliti bo treba o odpravi nekaterih obrazcev, ki jih morajo organizacije združenega dela sestavljati in predlagati za razna dokazovanja kvalitete sredstev, čeprav so za to podatki že v bilancah in bi jih bilo treba le ustrezno urediti.

To bi pomenilo zmanjšanje administrativnih del v organizacijah združenega dela in v službi družbenega knjigovodstva; dobili bi realnejše, bolj pregledne in razumljivejše podatke o rezultatih dela in o finančnih razmerah v združenem delu. Imeli pa bi tudi boljše osnovo za odločanje in načrtovanje v našem gospodarstvu.

(Po Obvestilih, glasilu SDK)

Člani DIT-a gozdarstva in lesne industrije v odmoru ob zadnjem občnem zboru (Foto: A. Puhan).

Opozorilo tudi za lastnike gozdov

V prejšnji številki smo poročali o smrtni nesreči našega delavca Jožeta Gregoriča. Čeprav je skrb za varno delo pri gozdnem gospodarstvu vedno živa, o čemer pričajo občasni preizkusi znanja, izobraževanje delavcev, tečaji za delo z motorno žago, za varstvo posebej zadolženi gozdarji v vseh temeljnih organizacijah, skrb za ustrezno orodje in varnostna sredstva ter predpisi in pravilniki o varstvu pri delu, pa so se nam v kratkem času dogodile kar dve podobni nesreči.

V prejšnji številki smo pisali, da so bili v zadnjem času ukrepi za zmanjšanje možnih nesreč poglobljeni. O nesreči je razpravljala strokovni svet in varnostni inženir je na vse delavce GG naslovil posebno opozorilo.

Toda nesreče se ne dosejajo samo pri poklicnih gozdnih delavcih. Precej pogosto namreč v dnevnem časopisu zasledimo novice o nesrečah, navadno pišejo le o smrtnih, kmetov lastnikov gozdov. Ker bi se večina teh nesreč ne dogodila, če bi bila upoštevana vsa strokovna in varnostna pravila za sečnjo, objavljamo danes opozorilo, ki je sicer naslovljeno na delavce in delovodje, bo pa prav tako koristno za kmete, kadar delajo v svojem gozdu.

Naj ob tej priložnosti omenimo, da je Gozdno gospodarstvo Novo mesto ob zadostnem številu prijaviteljev pripravljeno organizirati tečaje za delo z motorno žago za kmete, lastnike gozdov, ker le pravilna tehnika dela omogoča varno in uspešno delo ter dobro vzdrževanje orodja.

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je odločil, da je treba letošnje usposabljanje delovnih ljudi in občanov za zaščito pred posledicami jedrskega, kemičnega in biološkega orožja povezati z opremljanjem s sredstvi za osebno in skupinsko zaščito. Leta 1983 sta namreč izšla dva pomembna odloka s tega področja: odlok zveznega izvršnega sveta o minimumu sredstev za osebno in skupno zaščito pred vojnimi delovanji in drugimi nevarnostmi in odlok izvršnega sveta skupščine SR Slovenije o določitvi rokov za nabavo teh sredstev. Izšlo pa je tudi navodilo republiškega sekretariata za ljudsko obrambo o načinu zagotavljanja in vzdrževanja sredstev za osebno in skupinsko zaščito.

Zvezni odlok predpisuje, da si morajo delovni ljudje in občani preskrbeti najmanj zaščitno masko (zaščitna maska M-1 oziroma otroška maska MO-1), zaščitno ogrinjalo in prvi povoj, po navodilu republiškega sekretariata za ljud-

sko obrambo pa še osebni (termo luminiscenčni) dozimeter, ki ga izdeluje Inštitut Jožef Stefan v Ljubljani. Ta sredstva morajo nabaviti na svoje stroške, če jih ne dobijo na podlagi razporeditve na vojaško dolžnost, delovno dolžnost, dolžnost v civilni zaščiti ali na dolžnost v službi za opazovanje in obveščanje.

Enaka zaščitna sredstva morajo preskrbeti vse temeljne organizacije združenega dela delovne skupnosti in druge samoupravne organizacije in skupnosti za osebno zaščito tistih delavcev, ki so pri njih razporejeni na delovno dolžnost ali dolžnost v civilni zaščiti. Za skupno zaščito morajo preskrbeti še po en radiološki in kemični detektor ter čitalnik osebnih dozimetров, priročno lekarno, komplet za dezinfekcijo in dekontaminacijo ljudi ter ena nosila na vsakih 100 zaposlenih oziroma na vsakih nadaljnjih 200 zaposlenih, 100 g kaporita na 1 m² površine, ki se uporablja v delovnem procesu, in po

SEKAČI, DELOVODJE!

Tragične posledice nezgod med sečnjo v zadnjih letih terjajo dosledno uveljavljanje temeljnih varnostnih norm, poostren nadzor nad delom in po potrebi obvezna disciplinska ukrepanja.

Za varnost sekačev je še zlasti pomembno:

1. da se sme delo opravljati le na podlagi pismenega delovnega naloga;
2. da se je treba za delo opremiti z vsemi potrebnimi in brezhibnimi orodji in pripomočki za delo;
3. da se je treba opremiti z ustreznimi osebnimi varstvenimi sredstvi in še zlasti s čelado, ki jo je treba nositi vseskozi med delom;
4. da uporabljajo čelado med zadrževanjem pri sekačih, minirjih na skladiščih in v peskokopih obvezno tudi vsi drugi sodelavci ali gostje kolektiva;
5. da je zagotovljena ustrezna prva pomoč za primer poškodb;
6. da ne podiramo drevje v nevarnih vremenskih razmerah (veter, dež, sneženje, grmenje, megla ipd.);
7. da vedno pazimo na varnostno razdaljo do drugih sekačev oz. ljudi, ki mora vedno znašati najmanj za dve dolžini najvišjih dreves v sestoji;
8. da nikoli ne delamo na sečišču povsem sami, na vidni ali slišni razdalji moramo imeti soseda, zaradi morebitne potrebe po prvi pomoči;
9. da po napravi zaseka in pred pričetkom podžaganja drevesa z vpitjem »pazi« opozarjamo ljudi v okolici na nevarnost in se tudi nedvoumno prepričamo, da so sodelavci ali drugi ljudje na varni oddaljenosti oz. v varni smeri;

10. da sodelavci ali drugi ljudje, ki se zadržujejo na delovišču, dosledno upoštevajo zahtevo oz. navodilo sekača, ki podira drevo ali izdeluje gozdne sortimente, o umiku iz nevarnega prostora;
11. da med delom na strminah ne bo nikogar pod nami, promet na prometnicah pod sečiščem pa je treba zavaruovati z občasno ali stalno zaporo (zapornice, stroji...);
12. da za sproščanje obviselih dreves po potrebi uporabimo traktor z vitlom in vrvjo ali žični nateg;
13. da obviselo drevo ne podiramo s pomočjo padca drugega drevesa, s podžaganjem »podpornega« drevesa, z razžaganjem spodnjega dela obvislega drevesa ali s plezanjem na »podporno« ali obviselo drevo, z namenom, da bi odsekali vejo na kateri je drevo obviselo, ipd.;
14. da pri štoru gnila ali izvotlena drevesa podiramo na višji štor,
15. da sekač pred pričetkom podiranja drevesa odstrani okoli drevesa in v smeri umika ovire in preveri, če ga ne ogroža trhla veja ipd., ki bi lahko padla nanj med podiranjem;
16. da se sekač po pričetku padanja drevesa umakne dovolj daleč v vnaprej določeni smeri za umik (nazaj in vstran, na strmini v taki smeri navzgor);
17. da vodja del (delovodja, tehnik v revirju, revirni vodja) redno med delom preverja, če so na delovišču izpolnjeni pogoji za varno delo, vodja del je dolžan odstraniti z dela delavca, ki kljub opozorilu ne izpolnjuje pogojev za varno delo, in predlagati uvedbo postopka zaradi hujše kršitve delovne dolžnosti (27. čl. zakona o varstvu pri delu, Uradni list SRS, št. 32/74).

Vodja službe za varstvo pri delu:

BOGOMIR ŠPILETIČ, var. inž.

10 g detergentov na 1 m² površine strojev in nosil ter na vsakih 250 m² poslovnega prostora po en komplet orodja (lopati, kramp, sekiro, kladivo, železni drog, žago za železo in klešče).

Podobno zaščitno opremo morajo nabaviti tudi stanovaljske skupnosti in druge organizacije, ki upravljajo stanovaljske, poslovne, javne in druge stavbe, in občani, ki imajo stanovanja in stavbe v osebni lastnini.

Z odlokom izvršnega sveta skupščine SR Slovenije je določeno, da si morajo delovni ljudje temeljne in druge organizacije združenega dela in vse druga skupnosti in organizacije pa do konca 1987 leta.

Da bi opravljanje občanov z zaščitnimi sredstvi potekalo pravočasno in da bi bila zagotovljena ustrezna kakovost, je republiški sekretariat za ljudsko obrambo pozval h sodelovanju proizvodne in trgovske organizacije, da bi zagotovile zadostno število zaščitnih in reševalnih oprem. Poostren bo tudi inšpekcijski

nadzor nad kakovostjo zaščitnih sredstev v proizvodnji in trgovini.

Kolikšen bo izdatek za obvezna zaščitna sredstva? Po podatkih z začetka letošnjega leta je bila cena enega zaščitnega kompleta 2600 dinarjev, žal pa se cene, kot vemo, zadnje čase precej naglo povečujejo. Da bi se izboljšale možnosti za nakup, bo v precejšnji pomoč, zlasti pri številnejših družinah, sklep izvršnega odbora Ljubljanske banke o zagotovitvi denarja trgovskim organizacijam, da bodo lahko dajale občanom posojila za nakup sredstev za osebno zaščito.

Skraini rok za nabavo je torej leto 1990. Toda zaželeno je, da se občani opremljajo postopoma še pred tem rokom. Če že upamo, da nam bo prizanesla vojna, pa se moramo pripravljati na vse mogoče naravne nesreče, ki jih bomo preživeli s toliko manj žrtvami, kolikor bolj bomo opremljeni in kolikor več si bomo nabrali znanja s tega področja.

(Po Obrambi in zaščiti)

Novice iz Podturna

18. avgusta smo dobili obvestilo tozda TG, tovarne gugalnikov Dvor, da se strinjajo s sporazumno prekinitvijo najemne pogodbe za uporabo naše logarnice na Daleč hribu. Po 10-letni pogodbi bi morali najemniki stavbo primerno adaptirati in vzdrževati. Pogodba je bila razdrta, ker se za logarnico ni nihče zanimal.

28. avgusta smo sprejeli v delovno razmerje Primoža Špelka, ki je končal prvo stopnjo usmerjenega izobraževanja v gozdarskem srednješolskem centru v Postojni. Po opravljeni skupni praksi pod vodstvom naših inštruktorjev bo pričel delati kot gozdar sekač.

V delovno razmerje je bil 1. oktobra sprejet Silvo Palčič iz Rumanje vasi. Do pričetka tečaja za sekače opravlja razna dela v drevsnici.

Našo skupnost so zaradi invalidske upokojitve zapustili: 7. avgusta Franc Struna, cestar, 70% invalid, 5. septembra Zdravko Nunič, cestar, 30. septembra Pajo Bučič, cestar.

Vsi omenjeni so bili že nekaj let invalidi III. kategorije. V pokoj odhajajo po dolgoletnem delu pri nas. Za njihov prispevek k razvoju našega tozda najlepša hvala!

25. avgusta smo zaradi skoraj enomesečne neopravičene odsotnosti z dela odjavili Fadila Iliča, voznika iz Pogorelca.

Učenci 7. razreda OŠ Baza 20 iz Dol. Toplice so 9. oktobra pogozdovali v odd. 4., revir Pogorelec. V štirih urah, kolikor je trajalo pogozdovanje, je 45 učencev posadilo 1800 sadik smreke.

Prvič so nas obiskali tudi učenci obeh šestih razredov topliške šole. 11. oktobra smo jim razkazali Podstenice in Pogorelec ter predstavili naš gozd. Potem so v odd. 4, revir Pogorelec, v globeli pod cesto, ki pelje na Komolec, dve uri pogozdovali. Bili so disciplinirani in marljivi, saj je 45 učencev v dveh urah posadilo 1400 smrekovih sadik.

SLAVKO KLANČIČAR,
dipl. inž.

GLEDALIŠKI ABONMA 84/85

Delavci Gozdnega gospodarstva Novo mesto imamo tudi v sezoni 1984/85 obnoven gledališki abonma, ki bo odigran v obnovljenem Domu kulture v Novem mestu. To pomeni, da imamo vnaprej rezerviranih po 16 vstopnic za vsako od devetih gledaliških predstav (po 8 za red A — ponedelje, in 8 za red B — torek).

Krog obiskovalcev, delavcev Gozdnega gospodarstva Novo mesto se iz leta v leto oža. Od 40 vstopnic pred več kot desetimi leti smo prišli na 16 v tej sezoni. Delavci temeljnih organizacij izven Novega mesta (razen tozda Črmošnjice) obiskovanje gledaliških predstav opuščajo.

Cena vstopnic je za delavce Gozdnega gospodarstva zelo ugodna, 30 din, kajti razliko do polne cene, ki je približno 200 din, plačajo temeljne organizacije iz skupne porabe.

Program gledališkega abonmaja 1984/85 je naslednji:

— Drama SNG — Ljubljana:

J. B. P. Moliere: **TARTUFFE**, komedija,

— Mestno gledališče ljubljansko:

Arthur Miller: **LOV NA ČAROVNICE**, drama;

— Slovensko ljudsko gledališče Celje:

Milan Jesih: **PRAVOPI-SNA KOMISIJA**, klovniada;

— Primorsko dramsko gledališče Nova Gorica:

Eugene O'Neill: **DOL-GEGA DNE POTOVANJE V NOČ**, drama;

— Cankarjev dom Ljubljana:

Raymond Quenau: **VAJE V SLOGU**, komedija;

— Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana:

Vito Taufer: **JAZ NISEM JAZ I.**;

— Satirično gledališče »Jazavac« Zagreb:

Milan Kundera: **ŠALA**, komedija;

— Slovensko stalno gledališče v Trstu:

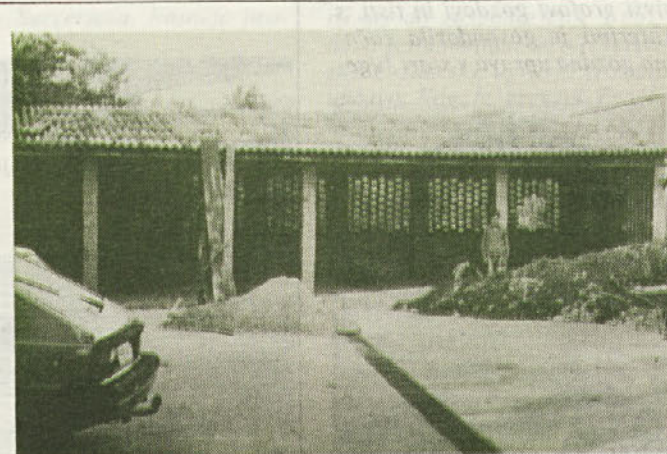
predstava še ni dokončno določena;

Abonenti si bodo lahko ogledali še predstavo enega od amaterskih gledališč oziroma amaterskih gledaliških skupin.

J. BAJT

Na nedavnem sestanku organizacije IUFRO so menili, da je v Evropi zaradi onesnaženosti ozračja že 6 milijonov hektarov obolenih in propadajočih gozdov.

Rešitev, ki jo predlagajo strokovnjaki, je zmanjšanje onesnaženja s škodljivimi plini ter v čim bolj naravi prilagojenem gojenju in gospodarjenju z gozdovi.

Na mestu starih drvarnic pri upravni stavbi GG-ja bo v kratkem zgrajena nova, higienskim in varnostnim predpisom primerna mehanična delavnica za popravilo motornih žag s skladiščem rezervnih delov za žage Husquarna in Stihl.

Gozdarji v narodnoosvobodilnem gibanju

Med gozdarji, ki so v času okupacije službovali na Dolenjskem, je bil tudi inženir Karmelo Budihna. Na gozdno upravo Straža je prišel poleti 1941, leta 1942, ko je odšel v Ljubljano inženir Danilo Fajdiga pa je postal vodja gozdne uprave. Uprava je delovala do kapitulacije Italije in bila vseskozi pomembna opora partizanom. Gozdarji so zbirali in pošiljali hrano za prve partizanske enote, občasno pa so pošiljali partizanom tudi razstrelivo, ki so ga sicer uporabljali pri gradnji cest. Hrano, razstrelivo in drugo so pošiljali na Frato, kjer je služboval od vsega začetka s partizani povezani logar Zupančič. Inženir Budihna se je vključil OF, potem pa so ga Italijani odpeljali v internacijo in šele jeseni 1943 se je od tam vrnil in se takoj povezal s partizani. K njemu sta prišla inž. Sevnik in Čarman in ga zadolžila za gradnjo lesenih barak. Te so pripravljali pri Šprajcarju v Starih žagah, jih po delih vozili v gozdove in jih tam sestavljali. Za parjenje obleke in perila so partizanske enote uporabljale bencinske sode, ki so bili znotraj obloženi z lesom. Te je delal Markovič, ki je sestavljal tudi zabojčke za mine (eden je sedaj v Dolenjskem

slaviji. V komisijo so bili pritegnjeni tudi gozdarji, med njimi inženir Budihna. Komisija je bila v nekem smislu zametek uprave družbenih gozdov. Kasneje je inženir Budihna odšel v osvobodjeni Beograd, kjer je bil skupaj z gozdarjem inženirjem Ivanom Klemenčičem zaposlen na ministrstvu za gozdarstvo in rudarstvo.

Letos praznuje petinosemdesetletnico življenja Franc Markovič iz Podturna, ki se je že leta 1925 izučil za tesača. V topliški dolini je postavil marsikateri kozolec. Že na začetku se je priključil OF, potem pa so ga Italijani odpeljali v internacijo in šele jeseni 1943 se je od tam vrnil in se takoj povezal s partizani. K njemu sta prišla inž. Sevnik in Čarman in ga zadolžila za gradnjo lesenih barak. Te so pripravljali pri Šprajcarju v Starih žagah, jih po delih vozili v gozdove in jih tam sestavljali. Za parjenje obleke in perila so partizanske enote uporabljale bencinske sode, ki so bili znotraj obloženi z lesom. Te je delal Markovič, ki je sestavljal tudi zabojčke za mine (eden je sedaj v Dolenjskem

muzeju). Junija 1944, ko je bila dolina od Podhoste preko Starih žag do Črmošnjic ena sama delavnica, je po nalogu gozdarja Jožeta Zupančiča začel žagati pri Nardinu na Selih pri Podturnu. Seveda je Markovič med svojim delom za partizane preživel tudi marsikatero nevarnost. Tako so bili npr. med nemško ofenzivo tri dni skriti pod Nardinovo žago brez hrane, le vode, ki je tekla pod njimi, so si lahko privoščili. Petinosemdesetletni Markovič se pogosto in rad spominja vojnih let in Podturna, kot prave rdeče trdnjave. Spominja se telefonske centrale v vasi, ki je bila povezana z vodstvom OF globoko v roških gozdovih in kako je leta 1942 zbiral denarne prispevke za OF. Še posebno je ponosen, da je kot član gozdarske ekipe zgradil več barak za potrebe NOV. Takoj po koncu vojne ga je Zupančič poklical na delo pri obnovi žage v Soteski.

Ko so bili partizanski gozdarji v svojem bunkerju Hanki na robu Brezove rebri, jim je glede prehrane trda predla. V veliko pomoč pa so jim bili Klinčevi v Gornjem Polju. K Milici Klinčevi so prihajali dvakrat tedensko, da jim je spekla domač kruh. Moko so ji navadno v nahrbinikih prinesli za več dni naprej. Včasih, ko je moko zmanjkalo, pa jim jo je dala kar sama. Vsak teden je spekla več hlebcev koruznega ali zmesnega kruha. Kdor je partizanal, ve kakšna dobrota je bil tak domač kruh. Gozdarji so se s Klinčevimi dogovorili tudi za obveščanje o varnosti. Če je bil sovražnik v bližini, kar se je dogajalo pogosto, je tovarišica Klinčeva na ograjo za čebelnjakom obesila belo rjuho. Čebelnjak je bil na zgornji strani ceste in ga je bilo z robo gozda dobro videti. Kdor je šel po kruh, je še za dne prišel na jaso ob robu hoste, po kruh pa so hodili že v trdi noči. Pri Klinčevih so dobili tudi dosti koristnih obvestil. Ker je bilo za cigarete še posebno težko, so se jih močno veselili. (Ponekod so poskušali to pomanjkanje odpraviti s setvijo tobaka).

Klinčevi so gozdarski skupini mnogo pomagali in se pri tem izpostavljali nevarnostim. Sovražniki so se pojavljali nenadoma. Tako se je zgodilo, da so za partizane pečena jajca pojedli Nemci, partizani pa so se le po zaslugi tovarišice Milice srečno umaknili v gozd nad vasjo.

V veliko pomoč gozdarske muzeju vodu je bila od prvih vojnih dni naprej Zupančičeva žena Justina. Gorenjka iz Jesenic, rojena Rozman, ki je na Frato prišla že pred vojno. Ko se spominja partizanskih let oživi in se razgovori o težkih a vendar lepih časih. Spominja se gozdarjev in njihovega dela, saj je z njimi preživela veliko dni. Kolikokrat je kot edina ženska po opravljenem delu kot aktivistka, pisarniška moč ali gospodinja, sedela ob tabornem

Ustanovljena je bila komisija za upravljanje narodne imovine, pod katero so spadali vsi bivši grofovi gozdovi in tisti, s katerimi je gospodarila začasna gozdna uprava v stari Jugo-

Na podlagi Odloka Predsedstva SKOS z dne 19. aprila 1944, sta imenovani za člana Komisije za upravo narodne imovine pri Predsedstvu SKOS.

Smrt fašizmu - svoboda narodul

Za Predsedstvo SKOS:

Sekretar

Predsednik

[Signature]

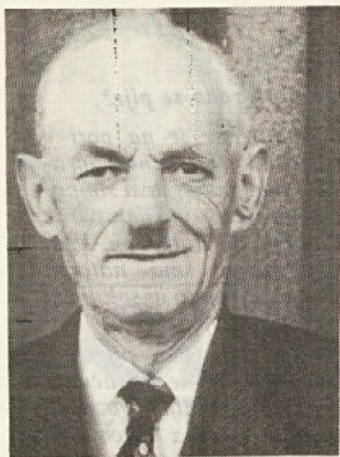
[Signature]

inž. Karmelo Budihna

Milka Klinc

Franc Markovič

ognju ali v skritem bunkerju. Spominja se, da je po Rogu že divjala italijanska ofenziva, na Frati pa so partizanski gozdarji z Jožetom Zupančičem na čelu pripravili kar se je dalo varen zbor okrožnih in okrajnih aktivistov OF. Zbor so vodili vsi najvišji predstavniki IO OF slovenskega naroda. Pisatelj in pesnik Matej Bor je takrat Justini podaril v spomin knjižico svojih borbenih pesmi „Previharimo viharje“ s posvetilom. Justina je opravljala pisarniške posle za gozdarje v koči na Frati, po italijanskem požigu kože dne 20. oktobra 1942 pa večkrat kar pod gostimi krošnjami drevja. Do ofenzive so s Frate še vedno na upravo v Stražo prihajala poročila o delu sekačev in oglarjev. S poročili o delu so dobivali hrano, ki so jo večinoma porabili partizani. Ko omenjamo prehrano, je prav, da se spomnimo, da so imeli partizani pri mesarju Jožetu Blatniku in njegovemu bratu Ludviku veliko podporo, saj sta jim v strogi tajnosti oddala veliko hrane, zlasti suhomesnatih izdelkov, o čemer imajo Blatnikovi še sedaj potrdila.

Odkar je julija 1942 komandant V. grupe odredov Urban Velikonja (dr. Marjan Dermastja) imenoval Zupančiča za upravitelja vseh razlaščenih gozdov, je imela njegova žena Justina še več pisarniškega dela, saj je bilo to začetek organiziranega partizanskega gozdarstva. Vmes pa so se vrstile italijanske hajke. Spali so večinoma po gozdu ali pri zelo zaupnih partizanskih ljudeh. Jožetu Zupančiču pa je še vedno grozila italijanska tiralica, ki je zanj ponujala petdeset tisoč lir. Da bi se izognila najhujši nevarnosti, sta takrat Justina in Jože za nekaj časa odšla v Zapadno dolenski odred. Medtem, ko so okupatorji zapisali, da se rdeči gozdar komunisti še vedno mudi v Brezovi rebri, pa se je aktivistom OF posrečilo Jožeta proglasiti za mrivega.

Že proti koncu poletja 1943, zlasti po padcu Musolinija, se Italijani niso več pogosto spuščali v gozd. Poletje je prešlo v jesen, ki je bila še lepša kot ponavadi, saj je Italija v začetku septembra kapitulirala in prebivalstvo je po dobrih dveh letih okupacije zopet svobodno zadihalo. Veselje je bilo nepopisno. Vsi v partizane, vse za partizane, je bilo geslo tistih dni.

V kratkem času so začeli delati odbori narodne oblasti, izvedena je bila mobilizacija v partizane in vojska se je tako pomnožila, da so bile organizirane nove brigade in druge enote.

Tudi partizanski gozdarji so čutili olajšanje že pred kapitulacijo. Italijanska kontrola je bila bolj površna in sitki, neposredni ali po kurirjih, med partizani in gozdarji so se pomnožili. Po kapitulaciji so gozdarji svoje navdušenje usmerili v poglobitev strokovnega dela. Dobili so tudi večja pooblastila. Organizirali so sečnjo za preskrbo potrebnim družinam, poostriili so kontrolo, da bi preprečili »črne« sečnje, saj so si nekateri predstavljali svobodo po svoje.

Inž. Sevnik je ustanovil gozdarski vod, v katerem so bili zbrani vsi gozdarji z novomeške in kočevske strani. Takrat so mnogi med njimi prvič videli bogato notranjost soteškega gradu, ki je bil kasneje požgan, da ne bi postal sovražnikova postojanka. Po kapitulaciji Italije in pred oktobrsko nemško ofenzivo so se mudili v gradu nekaj časa tudi vodilni člani civilne in vojaške oblasti Slovenije.

V oktobrski nemški ofenzivi so se gozdarji razdelili na dve skupini, da bi vsaj ena z večjo gotovostjo preživela, pa tudi zato, ker bi večja skupina tudi ob vsej pazljivosti puščala

preveč sledov. Napolnili so nahrbtnike s hrano in važnejšimi dokumenti, druge pa so poskripli. Umaknili so se, saj niso spadali pod operativne enote, v najbolj odmaknjene, težko dostopne predele.

Justina in Jože Zupančič sta bila priključena skupini, v kateri so bili tudi Mara Rupena, Bogdan Osolnik in še nekateri vodilni aktivisti. Zupančiču so zaupali in verjeli, da jih bo popeljal iz nevarnega obroča, ki ga je sklepala nemška vojska, ko se je pomikala iz Novega mesta po dolini Krke. Nemci so zasedli vse važne poti, okoli Roga pa so naredili veliko zanko, kakor dobro leto prej Italijani. Na Rogu so se mudili teden dni in s tanki prekrizarili vse poti. Ponekod so šli tudi v strelce. Odkrili so mnogo skladišč in tudi zasilno partizansko bolnišnico. Kar je bilo skrito po načelih stroge partizanske konspiracije, je ostalo živo in nedotaknjeno.

Zupančič je za svojo skupino našel varno skrivališče v Kamenskem hribu. To je bila vrtača, od vseh strani obdana s skalami in stoletnimi drevesi. Do nje ni bila speljana nobena steza. Zemljo, suhljad in skale je prekrila debela plast suhega listja. Da bi onemogočili sledenje s psi, so na mestih, od koder so odhajali na patrole in obhode, posuli poper. Skrbeli so, da za seboj niso puščali sledov. V taborišču so imeli vedno dežurnega, dogovorjeni znak, ki ga je uporabljal Zupančič, pa je bil klic sove ali glas kake druge živali. Pogovarjali pa so se le šepetaje. Skupina je živela v vzornem sožitju, prežetem s pristnim partizanskim tovarištvom. Justina med vsemi hajkami, ki so bile pogoste, ni izgubila nič od gozdarskega arhiva. Takrat je bila z njimi tudi Olga Šercerjeva, kasneje pro-

glašena za narodno heroino, ki je srečanje z gozdarji opisala v knjigi »Slovenke v NOB« (str. 607). »Drugi dan okoli tretje ure popoldan smo srečali nad Stražo skupino gozdarjev, ki so nam povedali, da nekaj Nemcev hajka na tej strani, da pa ni večje sile. Bili so Jože Zupančič, Franc Sevnik, Justina Zupančič in še nekaj drugih. Nekaj partizanov z Bulcem je ostalo pri tej skupini. Nesli so me naprej do TV 16, kjer je bila kurirska javka. V času nemške hajke je ostala neodkrita.

Mnogo starih partizanov je povedali, da je bil Jože Zupančič v hajkah hladnokrven, preudaren. Kdor je bil v hajki z njim, je preživel. Gozdarji so vedeli, da jih le on lahko izpelje na varno iz kritičnih situacij, ki jih takrat ni bilo malo.

Ponoči so v globoki kotanji zakurili, vendar so pazili, da je bil sij ognja čimbolj zakrit. Zakuriti pa so kljub nevarnosti morali, da so si kaj malega skuhal, se ogreli in posušili, saj je začelo snežiti in sneg je pobelil tla. Potrebno je bilo ukrepati. Po posvetu so se sklenili premakniti. Iskali so zveze in jih tudi dobili. Odšli so v dolino in potem na druge položaje.

Gozdarji s svojim vodjem, inž. Sevnikom, so se odločili, da bodo preživeli nemško ofenzivo na svobodnem ozemlju, ki je bilo po italijanski okupaciji zelo obširno, nad Stražo v gozdovih Brezove rebri. Izbrali so si barako na skritem kraju in ji dali ime Hanka. Od kapitulacije Italije do nemške ofenzive so prišli v Stražo tudi gozdarji s kočevske strani, Valentin Čarman, Franjo Fric, Danijel Adamič, Dušan Mulejin še nekateri.

Kakor se je utrjevala in urejala oblast, tako so tudi gozdarji urejali gospodarjenje z gozdovi. Ustanovljene so bile terenske gozdarske uprave. Gozdno upravo Rog je prevzel Franjo Fric, toda ne za dolgo. Ker se je v prvih dveh letih partizanovanja zelo izkazal, so ga imenovali za intendanta SVPB (slovenske vojne partizanske bolnišnice) Zgornji Hrastnik. Takega zaupanja so bili deležni le najbolj zvesti in zanesljivi partizani.

Nova organizacija gozdarstva je zahtevala več osebja, zato je inž. Sevnik pritegnil še več gozdnih čuvajev. Nemška ofenziva gozdarjem ni povzročila veliko škode, seveda pa svoje službe niso mogli več opravljati v upravnih prostorih v Straži.

Kozolec kakršnih je veliko zgradil Markovič.

(Nadaljevanje na 114. str.)

Novembra in decembra je bilo veliko dela, zima je bila pred vrati in mnogim družinam pa tudi šolam in drugim ustanovam ter partizanskim delavnicam je bilo potrebno preskrbeti drva. Z drvmi so oskrbovali tudi premično bolnišnico 15. divizije NOV. Red v preskrbi je onemogočal samovoljno sečnjo, ki je bila še posebno v gozdovih, ki so po agrarni reformi pa tudi po zaplembi premoženja veleposesnikom postali družbena last, to pa so si nekateri napačno predstavljali.

Zaradi vse pogostejših izpadov sovražnikov iz Novega mesta so se morali gozdarji po nekaj mesecih od Hanke posloviti. V začetku leta 1944 so zagazili v globok sneg, prešli Krko in skozi Črmošnjice pešali do Srednje vasi, kjer so dobili novo domovanje. SNOS (Slovenski narodno osvobodilni svet) je imenoval posebno komisijo, ki naj bi organizacijsko pripravila upravljanje narodne imovine, katere znaten del so bili gozdovi, pridobljeni z razlastitvijo grofov in drugih veleposesnikov. V komisijo za upravo narodne imovine je bilo imenovanih tudi nekaj gozdarjev, med njimi Sevnik, Žagar in Budihna. Kasneje, 12. marca 1944, je bil pri SNOS ustanovljen gozdarski odsek. Nekateri gozdarji, med njimi Budihna in Klemenčič, so bili decembra 1944 poslani v Beograd na ministrstvo za gozdarstvo in rudarstvo.

Za načelnika gozdarskega odseka je SNOS 19. avgusta 1944 imenoval inž. Franja Sevnika, že od 30. januarja pa je vse materialno in denarno knjigovodstvo in administracijo vodila Justina Rozman—Zupančičeva.

Tako je postala Srednja vas oziroma baraka med Srednjo vasjo in Črmošnjicami središče živahne gozdarske dejavnosti. Sem so prihajale številne naloge, ki jih je SNOS nalagal gozdarjem. Gozdarji so iz svojih revirjev prihajali na posvet vsak mesec, včasih tudi na štirinajst dni.

Tone Virant

DOLENJSKI GOZDAR

Dve obrobni prigodi iz zadnje ekskurzije DIT po Avstriji

Zgodovinski dogodek

Ogleda gozdov plemiške rodbine Habsburg — Lotring se je udeležil z nami tudi lastnik, eden od potomcev cesarice Marije Terezije. Njegovi gozdarji iz strokovnega spremstva so ga vsi naslavljali z »vaša cesarska visokost«. Pazljivo je poslušal naš razgovor o gozdovih in kako gospodarijo z njimi.

Naenkrat se je vlila močnejša ploha. Mi v pisanih oblačilih smo hitro odprli svoje dežnike, Avstrijci, vsi v zelenem, pa so imeli le klobuke na glavi, razen potomca plemenitega rodu, ki je bil razoglav. Naš Božo je to opazil, stopil k njemu in ga prijazno, z nemo kretnjo povabil pod svoj dežnik. In tako sta se stiskala pod skupno streho, boječ se istega nadležneža, dolenski gozdar in potomec nekdanjih monarhov. Omenjeni dežnik se odslej imenuje »cesarska marelja« in bo deležen posebne pozornosti, lastnik pa ga bo verjetno uporabljal le ob svečanih priložnostih.

Dobro jih poznajo

Naši skupini je drevesnico in delovne prostore pod streho razkazoval zelo zgovorni vodja tega velikega obrata. Ni skrival nobenih tajnosti in tako nam je povedal med dru-

gim tudi nekaj svojih zanimivih prijemov pri delu z ljudmi.

Ko je najbolj padal dež, smo bili v baraki, v kateri v slabem vremenu delavke ob veliki mizi presajajo sadike v lončke. Baraka ni imela nobenih oken v steni, ampak je svetloba prihajala le skozi prozorno streho. Naš vodič je takoj obrazložil, čemu tako.

»Namenoma ni nobenih pravih oken, da radovedne ženske ne bi kar naprej gledale ven in potem bolj malo delale. Da pa ne bi med seboj klepetale, jim predvajamo po zvočniku glasbo.«

Zvito se je nasmehnil in dodal:

»Saj veste, kako je z ženskami. Če katera ponoči kaj lepega doživi, se rada pohvali pred drugimi. Te pa bi to na veliko razpletale.«

Kaže, da imajo sosedje ženski spol dobro preštudirani.

SLAVKO KLANČIČAR, dipl. inž.

VARUJMO GOZDOVE

Na Zemlji je 33 odstotkov kopnega pokritega z gozdovi. V Sloveniji je delež gozdov večji, saj znaša dobrih 50 odstotkov. Gozdnatost v dolenskem gozdnogospodarskem območju pa je kar 54 odstotkov.

ALGE

Med nižje razvitimi rastlinami, kamor štejemo bakterije, alge, glive in lišaje, so alge mikroskopsko majhne, ki merijo le dve desetisočinki milimetra, ali ogromne, ki merijo tudi nekaj deset metrov. Za doslej največjo znano rjavo algo velja *Macrocyctis pyrifera*, ki raste v Pacifiku, od Mehike proti severu in od Peruja proti jugu. Doseže do 60 m dolžine in je s stebлом zasidrana na dnu morja, 40 m globoko. Na gladini plavajoči del ima v enakomernih razdaljah nameščene plavalne mehurčke. Vsa rastlina lahko tehta do nekaj sto kilogramov.

Zaradi snovi, ki jih vsebujejo, so rjave alge

dragocene koristne rastline. Proizvajajo npr. sladkorju podobno snov in olje, zato so za prehrambeno industrijo zelo dobrodošla surovina. Iz alg so včasih pridobivali veliko sode, s sežiganjem pridobivajo jod (na obalah Francije, Irske, Škotske, Norveške in Japonske). Velikega tehničnega pomena so algininske kisline, ki jih uporabljajo v industrijah tekstila, linoleja, umetnega usnja in prehrane, v kozmetiki, za kirurške niti idr. V Aziji in Severni Ameriki uporabljajo alge zaradi vitaminov (A, B, C) za zelenjavo. Alge so uporabne tudi za krmo, industrija gnojil pa v zadnjem času pripravlja iz njih visoko vredna gnojila.

HUMOR

S katero roko se pije?

Zadnjič se je na poti v pragozd Pečke na naši upravi v Podturnu oglasil simpatični profesor gozdarstva iz Krakova na Poljskem. Med razgovorom smo natočili kozarce z vodko in sokom in pili na zdravje.

»Kaj, pri vas pijete z desno roko?« se je začudil. »Pri nas držijo gozdarji kozarce vedno z levico.«

»Najbrž zato, ker je od srca,« sem skušal uganiti.

»Ne, ne. Zato, da z desno roko lahko objemajo kako lepo žensko.«

Česen za zdravje

Na zagrebški medicinski fakulteti je doktoriral dr. Mijo Šučur, ki je na 750 bolnikih dokazal zdravilni učinek česna pri številnih boleznih, zlasti ožilja, kjer se v krvi nabirajo škodljive maščobe, ki povzročajo zgodnjo arteriosklerozo in srčni infarkt. Dokazal je, da je zmerna terapija s česnom bolj učinkovita, kot je marsikatero kupljeno zdravilo. Pri dveh tretjinah bolnikov se je že v treh tednih normalizirala količina maščob v krvi. Redno uživanje stroka česna vzdržuje normalni krvni tlak, znižuje krvni sladkor ter pospešuje delovanje jeter in ledvic. Dnevno jemanje enega do dveh strokov (krhljev) česna preprečuje tudi vse druge motnje v prebavnih organih in krvi. Ne prijetno vonj se da ublažiti z rezino petršilja, zelene, limone ali s sadjem.

(Po K. G.)

DOLENJSKI GOZDAR

Glasilo izdaja delavski svet gozdnega gospodarstva Novo mesto — Odgovorni urednik ing. Janez Penca, Uredniški odbor: Mirko Bajt, Franc Bartolj, Tone Fabjan, ing. Jože Falkner, ing. Slavko Klančičar, Uroš Kastelic, Matija Mazovec, ing. Jernej Piškur, Janez Šebenik, Angelbert Tesari. — Izhaja enkrat na mesec v 1000 izvodih. — Uredništvo: Novo mesto, Gubčeva 15 — Časopisni stavek, filmi in prelom DITC Novo mesto, TOZD Grafika; tisk TOZD Tiskarna Novo mesto.